

**Οι αναπαραστάσεις των σχέσεων Ελλήνων
και Αρμενίων μέσα από το έργο του Μήτσου
Αλεξανδρόπουλου, «Οι Αρμένηδες. Ταξίδι
στη χώρα τους και στην ιστορία τους»**

**The representations of Greek and Armenian relations through the
work of Mitsos Alexandropoulos “The Armenians. Travelling in
their country and in their history”**

Αναστάσιος Μαυρίδης

Εκπαιδευτικός, ΜΑ ΤΓΦΦΠΠΧ-ΔΠΘ

mavridsanastasios@yahoo.com

Abstract

The topic of this study is the representations of Greek and Armenian relations through the work of Mitsos Alexandropoulos "The Armenians. Travelling in their country and in their history". So, using as a basic tool the semiotic method is being an attempt to find, to identify, to classify and finally to interpret those parts of the work that reveal the relations between the Greeks and the Armenians. Therefore, the purpose of this study is to present with a simple, concise and clear manner the relations between the people of Greece and Armenia during the centuries, their similarities, their differences and finally their interactions up to the present of the work, namely the summer of 1981.

More specifically, the study followed four stages. The first stage identifies the declared and many times implicit similarities and differences between the Greeks and the Armenians. The second stage examines the above similarities and differences with the help of the following four points: a) What specific points in the text refer to common and what refer to the different course of the Greeks and the Armenians b) Which of these are related to the past c) Which of these are related to the present d) In which views the Greeks and the Armenians converge and in which they diverge. The third step identifies and classifies the words and phrases that indicate these convergent and divergent views. Finally, the fourth stage interprets the elements. After this presentation, are highlighted the main conclusions that

can be drawn from this study, focused primarily on whether the attitude of the author is positive, negative or neutral towards relations between the Greeks and the Armenians.

Key words: language, art, relations, place, Byzantium, ergography, similarities, differences

Στοιχεία εργογραφίας

Ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος γεννήθηκε στην Αμαλιάδα (1924). Παρακολούθησε μαθήματα στη Νομική Σχολή της Αθήνας. Κατέφυγε ως πολιτικός πρόσφυγας κυρίως στη Μόσχα, όπου φοίτησε στο Λογοτεχνικό Ινστιτούτο. Επαναπατρίστηκε το 1975. Στράφηκε με ενδιαφέρον στη συντήρηση αγιογραφιών και στη μελέτη της ρωσικής λογοτεχνίας και λαϊκής παράδοσης. Ο Αλεξανδρόπουλος ανήκει στους έλληνες συγγραφείς της μεταπολεμικής περιόδου. Η γραφή του χαρακτηρίζεται από τον ποιητικό ρεαλισμό με στοιχεία πολιτικού και κοινωνικού προβληματισμού, ενώ στην εργογραφία του είναι εμφανείς οι επιρροές από τους ευρωπαϊούς συγγραφείς του μεσοπολέμου (Φραντς Κάφκα, Τζέιμς Τζόυς) και τη ρωσική λογοτεχνία του δεύτερου μισού του 19^{ου} αι.

Σημαντικό μέρος του έργου του αποτελούν οι λογοτεχνικές μεταφράσεις και οι βιογραφίες για ρώσους συγγραφείς (Φ. Ντοστογιέφσκι, Α. Τσέχωφ, Μ. Γκόρκι). Τιμήθηκε με το 1^ο βραβείο στο διαγωνισμό αντιστασιακού διηγήματος της Επιθεώρησης Τέχνης (1963 για τους Κορυσχάδες), το διεθνές λογοτεχνικό βραβείο Γκόρκι (1979 για τις μελέτες και μεταφράσεις του από τη ρωσική λογοτεχνία), το 1^ο βραβείο μυθιστορηματικής βιογραφίας (1981 για Το ψωμί και το βιβλίο· Ο Γκόρκι) και το βραβείο Τουμανιάν (1985 για το Οι Αρμένηδες. Ταξίδι στη χώρα τους και την ιστορία τους) (Vitti, 2003: 532-533· Κεντρωτής, 1988: 98-110· www.ekebi.gr)

Τεχνική-Πηγές

Ο συγγραφέας διαλέγεται με ένα πλαστό πρόσωπο, τον Νααπέτ¹, βάζοντάς τον να αφηγείται όλες του τις εντυπώσεις από το ταξίδι του στην Αρμενία. Στο έργο του αναφέρει ότι οι πηγές του είναι πολλές. Οι πιο χαρακτηριστικές από αυτές είναι ο Μανούκ Αμπεγκιάν (σπουδαίος αρμένιος γραμματολόγος), ο Μοφσές, (ανήκουν τα μισά και πλέον από αυτά που λέει ο

¹ Όπου ο Νααπέτ εμφανίζεται ως πεζογράφος, τα αποσπάσματα που χρησιμοποιεί είναι του Βαρντγκές Πετροσιάν.

Νααπέτ), ο Γκαλούστ Ρουμπενί Στεπανιάν (πνευματικός και ηρωικός αρμένιος πατριώτης) και ο Καρπίζ Σουρενιάν (παιδικός του φίλος από την Κοκκινιά).

Το βιβλίο ανήκει στα ταξιδιωτικά του. Συνεπώς, δίνεται στον αναγνώστη μία πολύτιμη ευκαιρία να περιηγηθεί στο χώρο των Αρμενίων, αλλά και να γνωρίσει τον πολιτισμό και τη ιστορία τους. Η δομή του θα μπορούσε να συνοψιστεί ως εξής: Περιγράφει με λεπτομέρεια τα χαρακτηριστικά της χώρας των Αρμενίων (χώρος-τόπος). Ακολουθεί την ιστορική τους πορεία, παραθέτοντας μαρτυρίες, τεκμήρια, αλλά και θρύλους που έχει συλλέξει (ιστορία). Παρουσιάζει τον πολιτισμό και τα εθνογραφικά τους στοιχεία (πολιτισμός- έθιμα). Τέλος, προβάλλει άμεσα, αλλά κυρίως έμμεσα τις σχέσεις Ελλήνων-Αρμενίων διαχρονικά, αναδεικνύοντας τις ομοιότητες-διαφορές τους και τις αλληλεπιδράσεις τους (ομοιότητες- διαφορές).

Σκοπός και μέθοδος

Ο σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι να αναδειχθούν με απλό, σύντομο και σαφή τρόπο οι διαχρονικές σχέσεις Ελλήνων-Αρμενίων, οι ομοιότητες-διαφορές τους και οι αλληλεπιδράσεις τους². Προκειμένου όμως να επιτευχθεί ο παραπάνω σκοπός σε ένα εκτενές λογοτεχνικό έργο κρίθηκε ως καταλληλότερη μέθοδος η σημειωτική, δηλαδή η αποκωδικοποίηση των σημείων του κειμένου (Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, 1982: 151-161).

Η σημειωτική (σημειολογία) είναι η μέθοδος που χρησιμοποιείται για τη συστηματική ανάλυση της σημασίας των φαινομένων. Όλα όμως τα αντικείμενα δεν παύουν να είναι φορείς και άλλων διαστάσεων. Η σημειωτική τα εξετάζει μόνο από την άποψη της σημασίας, αφήνοντας σε άλλες επιστήμες τη μελέτη των υπόλοιπων διαστάσεών τους. Σκοπός της είναι να εντοπίσει σε ένα κείμενο εκείνα τα στοιχεία που δεν είναι εμφανή με την πρώτη ανάγνωση και να τα απελευθερώσει, απελευθερώνοντας με αυτόν τον τρόπο την ανεξέλεγκτη ροή του δημιουργικού λόγου (Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, 198: 20-23).

Επομένως, η σημειωτική προσφέρει μία μέθοδο ανάλυσης και όχι ένα κριτήριο αξιολόγησης. Τα κέρδη που αποκομίζουμε από τη χρήση αυτού του εργαλείου είναι αφενός μεν ότι μπορούμε να αποκωδικοποιήσουμε ένα κείμενο κατανοώντας μία ολόκληρη κοινωνία και αφετέρου δε, αποδεικνύοντας πώς είναι φτιαγμένο ένα κείμενο, να το απογυμνώσουμε από τις ιδεολογικές αξίες που αντιπροσωπεύει και το ιδεολογικό μήνυμα που μεταφέρει.

² Όλα αυτά γίνονται με βάση το συγγραφικό παρόν του έργου (Καλοκαίρι του 1981)

Συνεπώς, η μελέτη της βασικής της έννοιας, δηλαδή του σημείου πρέπει να γίνει σε συνάρτηση με την κοινωνική δομή και τη λειτουργία του μέσα σε αυτή (Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, 1980: 9-16).

Για τη σημασιολογική ανάλυση καθοριστικό παράγοντα αποτελεί η ισοτοπία. Μία ισοτοπία αποτελείται από σημασιολογικές μονάδες που έχουν ένα ή περισσότερα κοινά σημασιολογικά στοιχεία. Η μονάδα που επιλέγεται εξαρτάται από το επίπεδο της ανάλυσης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η σημασιολογική μονάδα είναι η μεμονωμένη λέξη ή μία μικρή ομάδα λέξεων. Οι ισοτοπίες μπορούν να εντοπιστούν εμπειρικά από την ανάγνωση του υλικού. Πρώτα όμως πρέπει να είναι σαφώς ορισμένες. Σε αυτό συντελεί ο καθορισμός του περιεχομένου της κάθε ισοτοπίας και οι σχέσεις μεταξύ τους. Έτσι, προκύπτει ένα δομημένο σύνολο από σημασιολογικούς κώδικες. Στην παρούσα εργασία η σημασιολογική ανάλυση του υλικού περιορίστηκε στο ζήτημα των σχέσεων Ελλήνων-Αρμενίων γύρω από τον άξονα του χώρου-χρόνου. Πιο συγκεκριμένα, οι ισοτοπίες απέδωσαν τους παρακάτω κώδικες, οι οποίοι οργανώθηκαν στις παρακάτω ομάδες (Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, 1996: 121-123).

- εργογραφία
- γλώσσα- τέχνη
- Βυζάντιο
- σχέσεις
- τόπος

Στάδια συλλογής στοιχείων

1^ο στάδιο συλλογής στοιχείων (σημείων του κειμένου):

- Προσδιορισμός των δηλούμενων και υποδηλούμενων ομοιοτήτων και διαφορών

A) Έλληνες- Αρμένιοι (ομοιότητες)

B) Έλληνες- Αρμένιοι (διαφορές)

2^ο στάδιο συλλογής στοιχείων (σημείων του κειμένου):

1) Έλληνες- Αρμένιοι (ομοιότητες)

α) Σε ποια συγκεκριμένα σημεία του κειμένου γίνεται αναφορά στην κοινή πορεία Ελλήνων-Αρμενίων;

β) Ποια από αυτά αφορούν το παρελθόν;

γ) Ποια από αυτά αφορούν το παρόν;

δ) Σε ποια ζητήματα συμπίπτουν;

2) Έλληνες- Αρμένιοι (διαφορές)

- α) Σε ποια συγκεκριμένα σημεία του κειμένου γίνεται αναφορά στη διαφορετική πορεία Ελλήνων-Αρμενίων;
- β) Ποια από αυτά αφορούν το παρελθόν;
- γ) Ποια από αυτά αφορούν το παρόν;
- δ) Σε ποια ζητήματα αποκλίνουν;

3^ο στάδιο συλλογής στοιχείων (σημείων του κειμένου):

Καταγραφή, ταξινόμηση των λέξεων και των φράσεων με τις οποίες παρουσιάστηκαν οι υποενότητες

4^ο στάδιο: τελική ερμηνεία των δεδομένων

Σημασιολογικοί κώδικες του κειμένου

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

α) Παρελθόν

Αρμένιοι

Έλληνες

Εργογραφία:

Ο συγγραφέας Γρηγόριος:
γνώστης της αρχαίας μυθολογίας
και της φιλοσοφίας (μεταφράσεις)

έργα του Πλάτωνα και του
Αριστοτέλη

Ο Δαβίδ: αγάπη για τη φιλοσοφία
Έργο του: «Ο Ορισμός της Φιλοσοφίας»

τα σχόλια του Αριστοτέλη

Ο Γρηγόριος ο Μάγιστρος:
ευρύτατα σχόλια στη Γραμματική

η Γραμματική του Διονύσιου

Ο Μαστότς:
δημιουργός του αρμενικού αλφαβήτου

πρότυπο το ελληνικό αλφάβητο
και η καλλιγραφική επιμέλεια του
Ροπανού (Ρωμανός)

Ο Ναλμπαντιάν: τα θεωρητικά του κείμενα
στην καθαρεύουσα

ο Εμμανουήλ Ροΐδης: η
εργογραφία του στην
καθαρεύουσα

Ο ποιητής Αρακέλ Μπαγκισετσι: θρήνος
για το πάρσιμο της Πόλης

πολλοί ποιητές: «Η άλωση της
Πόλης»

Ο ζωγράφος Αϊβαζόφσκι: ζωγράφισε πολλές σκηνές από την ελληνική επανάσταση

πολλοί ζωγράφοι εμπνεύστηκαν από σκηνές της ελληνικής επανάστασης

Γλώσσα - τέχνη:

Μετάφραση αρχαίων κείμενων και εγχειριδίων ρητορικής, φιλοσοφίας, γραμματικής

επιρροές από την αρχαία ελληνική διάνοηση

Συγγραφή ιστορικών συγγραμμάτων

σύμφωνα με το υπόδειγμα της ελληνικής τέχνης

Η επίσημη γλώσσα στα εκκλησιαστικά τους ζητήματα και στα διοικητικά θέματα του κράτους ήταν η ελληνική

η κυριαρχία της ελληνικής γλώσσας στην πνευματική Ελλάδα

Βυζάντιο:

Κωνσταντινούπολη: ένα από τα σημαντικότερα πνευματικά κέντρα των Αρμενίων της διασποράς

Κωνσταντινούπολη: πνευματικό κέντρο της αυτοκρατορίας

Πολλοί αξιωματούχοι του βυζαντινού κράτους ήταν Αρμένιοι

εξέχοντα μέλη τους στην κορυφή της βυζαντινής διοικητικής ιεραρχίας

Η χορήγηση κλήρων γης, βαθμών και αυλικών αξιωμάτων στους Αρμένιους φεουδάρχες

συνηθισμένη πρακτική των Βυζαντινών

β) Παρόν

Σχέσεις:

Στο Ερεβάν η ελληνική γλώσσα ακούγεται ακόμη και σήμερα

στην Αθήνα μιλούν την ελληνική γλώσσα

Σε τραπέζι ξενοδοχείου κυματίζει η ελληνική σημαία

σε πολλά ξενοδοχεία συναντά κανείς την ελληνική σημαία

Τα αινίγματα των Αρμενίων προκαλούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στους Έλληνες

υπάρχουν πολλά αινίγματα στην ελληνική γλώσσα που προκαλούν το ενδιαφέρον των Αρμενίων της Αθήνας

Οι ελληνομαθείς Αρμένιοι αμέσως προστρέχουν στο τραπέζι, για να ακούσουν την ελληνική γλώσσα	σε συζητήσεις μεταξύ Ελλήνων με ενδιαφέρον συμμετέχουν και οι Αρμένιοι
Στο όνομα του Τσώρτσιλ ακούγονται κατάρες	όταν ακούγεται το όνομα του Τσώρτσιλ, πέφτει η ελληνική σημαία
Οι κάτοικοι της Αρμενίας θαυμάζουν πολύ την Ελλάδα και την ευγνωμονούν	οι Έλληνες συμπαθούν πολύ τους Αρμένιους
Τόπος:	
Ο τόπος έχει ιδιαίτερη αξία. Το Αραράτ αποτελεί το εθνικό τους σύμβολο	ο Παρθενώνας
Στο Γκαρνί: αρχαίος ναός ελληνικού ρυθμού	οι αρχαίοι ελληνικοί ναοί
Στην Αρμενία υπάρχουν απάτητες περιοχές	το Σούλι, η Μάνη, Κλέφτες και Τζαβελαίοι
Τα δέντρα τους είναι πολλά	τόπος γεμάτος από δέντρα
ολόκληρες πλαγιές με μονοκόμματες πέτρες	τα Τουρκοβούνια
Το Νορ στα τοπωνυμικά: Νορ Σεβάστια, Νορ Ζεϊτούν, Νορ Μπουτάνια, Νοραγιούχ	το Νέα στα τοπωνυμικά: Νέα Ιωνία, Νέα Σύμωρη, Νέα Ηράκλεια
Ευθύγραμμα, λεία και κάποτε πολυώροφα κτίρια	ομοιόμορφες πολυκατοικίες
Γλώσσα - τέχνη:	
Στη βιβλιοθήκη τους, το Ματενανταράν: 16.066 χειρόγραφοι κώδικες, μερικοί από αυτούς ελληνικοί	ελληνικά χειρόγραφα, παλιές ελληνικές βυζαντινές και μεταβυζαντινές συλλογές
Αρμενικές μεταφράσεις	ελληνικά κείμενα
Ο ποιητής: Γρηγόριος Ναρεκατσί Έργο του: «Ναρέκ»	ο Όμηρος έργο του: τα ομηρικά έπη
Ο ποιητής: Βαρουζάν Η γραφή του: επικολυρική	ο Σικελιανός η γραφή του: επικολυρική

Συνοψίζοντας, τα ζητήματα στα οποία συμπίπτουν οι δύο λαοί είναι:

- στο αλφάβητό τους
- στην παιδεία τους
- στην πνευματική αλληλεπίδραση της διανόησής τους
- στην τέχνη τους
- στο αμοιβαίο ενδιαφέρον τους
- στις συμφορές, στα πάθη και το πόνο για τη χαμένη πατρίδα τους
- στο φυσικό τοπίο τους
- στα τοπωνύμιά τους
- στην πολεοδομία τους.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

α) Παρελθόν

Σχέσεις:

- Οι Βυζαντινοί πολλές φορές αντιμετώπισαν εχθρικά τους Αρμένιους, προσπαθώντας να τους υποτάξουν.
- Οι δογματικές διαφορές προκάλεσαν αμοιβαίο μίσος.
- Οι Αρμένιοι αγνόησαν τους Βυζαντινούς και βρέθηκαν στο πλευρό των Σταυροφόρων.

Γλώσσα - τέχνη:

- Στην αρμενική γραμματεία κατηγορούνται οι Βυζαντινοί για την προδοσία που έκαναν στους ομόθρησκους Ευρωπαίους, προκειμένου να ευνοήσουν τους αλλόθρησκους.
- Οι Αρμένιοι εκτόπισαν και την ελληνική γλώσσα από την εκκλησία τους.
- Τόσο τα θρησκευτικά ζητήματα, όσο και τα εκκλησιαστικά, τα αντιλήφθηκαν με διαφορετικό τρόπο από τους Έλληνες: πιο απλά, πιο πρακτικά, χωρίς εμμονές στα δογματικά.
- Το ίδιο ακριβώς έπραξαν όταν προέκυψε το γλωσσικό τους ζήτημα.
- Οι Έλληνες επιβίωσαν, γιατί στα χώματά τους είχαν κρυμμένη την ιστορία τους, ενώ οι Αρμένιοι είχαν τη γλώσσα τους, η οποία και τελικά τους έσωσε.

β) Παρόν

Σχέσεις:

- Η σημερινή Αρμενία είναι μια πολύ μικρή χώρα, σαφώς μικρότερη από την Ελλάδα.
- Οι Έλληνες δεν γνωρίζουν και πάρα πολλά για αυτόν τον τόπο.
- Στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν τρομακτικές βρισιές εναντίον του Θεού, για να εκφραστεί η αγανάκτησή μπροστά στην αδικία, υπονοώντας ότι στην αρμενική δεν υπάρχουν (ο Νααπέτ βρίζει το Θεό στην ελληνική γλώσσα).
- Η ποίηση και η μουσική των Αρμενίων σχετίζεται περισσότερο με τη βυζαντινή. Ο ανατολίτικος χαρακτήρας της είναι πιο κοντά στην αρμενική παράδοση και νοοτροπία, παρά στην ελληνική.

Ζητήματα στα οποία αποκλίνουν:

- η έκταση της χώρας τους
- οι μεταξύ τους αντιλήψεις
- το γλωσσικό τους ζήτημα
- η ποίηση και η μουσική τους
- τα δογματικά τους ζητήματα
- η αντιμετώπιση των θρησκευτικών και εκκλησιαστικών θεμάτων
- η στάση τους απέναντι στους ομόθρησκούς τους κατά τη βυζαντινή περίοδο.

Καταγραφή - Ταξινόμηση

Οι λέξεις και φράσεις που υποδηλώνουν συγκλίνουσες σχέσεις:

- ελληνομαθής, ελληνομορφωμένος, ελληνόφιλος, η ελληνική σημαϊούλα, Παρθενώνας, ελληνική παιδεία, ελληνική πνευματική ιδέα, ελληνικό πνεύμα, οι τέσσερις τέχνες των Ελλήνων, Αριστοτέλης, Πλάτωνας, Πυθαγόρας, φιλελλήνων, αρχαιοελληνικού ναού, ελληνική τέχνη, ελληνικά χειρόγραφα, ελληνικές συλλογές, ελληνικά κείμενα, Όμηρος, Φεραίος, Σολωμός, Σικελιανός

Οι λέξεις και οι φράσεις που υποδηλώνουν αποκλίνουσες σχέσεις:

- Αρμενία είναι μια πολύ μικρή χώρα
- Τι ξέρετε εσείς οι Έλληνες για μας; Φοβάμαι, πολύ λίγα πράγματα
- Δε χάσατε τη γη σας, τα μυστικά σας τα κρύβατε μες στο χώμα σας
- Μα έχετε, μωρέ, κάτι βλαστήμιες κι εσείς στην Ελλάδα αληθινά τρομαχτικές
- Οι Αρμένιοι πρόβαλλαν σθεναρή αντίσταση

- Οι βυζαντινοί αυτοκράτορες παραβίασαν αυτήν την πολιτική, ακολούθησαν πιεστική πολιτική
- Αρχίζει να βουλιάζει το ηθικό, αλλά και το πνευματικό κύρος της βυζαντινής αυτοκρατορίας
- Η αποστροφή και η ψυχρότητα και το πιο δραστήριο μίσος
- Δεν μπόρεσαν να συμβαδίσουν επί πολύ με τους Βυζαντινούς
- Τα θρησκευτικά και τα εκκλησιαστικά οι Αρμένιοι τα κατάλαβαν πολύ πιο απλά από μας
- Αντί να ζητήσουν να δέσουν τη ζωή στα δόγματα
- Συγκρούστηκε η αρμενική καθαρεύουσα με την αρμενική δημοτική και η πρώτη υποχρεώθηκε να παραμερίσει
- Σε μια σύγκριση με τις δικές μας τρομαχτικές κι ατελείωτες ακόμα πείρες σ' αυτό το κεφάλαιο
- Μια εκτίμηση τουλάχιστον φωτισμένη από τη δική μας πείρα.
- Δεν άφησαν να πάρει αυτή η υπόθεση χαρακτήρα κατεξοχήν αισθητικό, να κηδεμονευτεί και στη συνέχεια να μονοπωληθεί από έναν κούφιο αισθητισμό αυτά που μας μαστίζουν εμάς ακόμα με διάφορες μορφές.
- Η βυζαντινή ποίηση και μουσική που εμάς δεν ξέρω πόσο μας εκφράζει
- Τον Αρμένιο τον εκφράζει αυτή η μουσική, γιατί έχει αναβλύσει μέσα από τον ανατολίτικο τόπο του

Ερμηνεία των δεδομένων

Οι δύο λαοί έχουν πολλά κοινά στοιχεία. Οι Αρμένιοι έχουν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από το ελληνικό αλφάβητο. Στην αρμενική παιδεία και διανόηση υπάρχει παντού το ελληνικό πνεύμα. Η αρμενική τέχνη βρίθκει από τα πολλά αρχαία, αλλά και σύγχρονα ελληνικά στοιχεία. Το αμοιβαίο ενδιαφέρον τους είναι έκδηλο, καθώς πολλές φορές βρέθηκαν μαζί στην ξενιτιά, αντιμετωπίζοντας παρόμοιες δυσκολίες και προβλήματα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, οι Αρμένιοι και οι Έλληνες είναι δύο λαοί με χαμένες πατρίδες, ξεριζωμούς και αμέτρητες συμφορές. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ομοιότητα ως προς τη φυσιογνωμία των δύο χώρων. Το φυσικό τοπίο τους, αν και πανέμορφο, είναι ορεινό και δύσκολο για τους κατοίκους του. Σε πολλά από τα τοπωνύμιά τους μπορούμε να δούμε την προσθήκη Νέο-, λόγω της προσφυγιάς. Ακόμη και στην πολεοδομία τους ακολουθείται ο συνδυασμός του παλιού με το σύγχρονο.

Οι δύο λαοί έχουν και ορισμένες διαφορές. Η έκταση της χώρας των Αρμενίων είναι πολύ μικρή σε σχέση με αυτή της Ελλάδας. Σε ορισμένα ζητήματα υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις. Άξια αναφοράς κρίνεται η συνετή στάση τους απέναντι στο γλωσσικό τους ζήτημα. Ο αρμενικός λαός το αντιμετώπισε με εποικοδομητικό τρόπο, χωρίς να υπάρξουν εχθρότητες και οι σφοδρές συγκρούσεις που παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα. Την ίδια σωφροσύνη επέδειξαν και στα θρησκευτικά τους θέματα, καθώς τα δογματικά ζητήματα δεν κυριάρχησαν στη θρησκευτική τους ζωή και έτσι απέφυγαν να χάσουν την ουσία. Τα θρησκευτικά και τα εκκλησιαστικά θέματα τα είδαν πρακτικά, με απλότητα και χωρίς επιτήδευση. Ακόμη και η στάση τους απέναντι στους ομόθρησκους τους Ευρωπαίους κατά τη βυζαντινή περίοδο ήταν διαφορετική από εκείνη των Ελλήνων. Τέλος, εντυπωσιακή είναι και η αλληλεπίδρασή τους τόσο με τον ποιητικό λόγο, όσο και με τη μουσική. Μπορεί κανείς να διακρίνει εύκολα τον αυθεντικό ανατολίτικο χαρακτήρα τους. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο τους εκφράζει περισσότερο.

Συμπεράσματα

Γενικά, οι σχέσεις Ελλήνων-Αρμενίων είναι καλές, παρά τις διακυμάνσεις που πέρασαν σε ορισμένες ιστορικές περιόδους. Αυτό το θετικό κλίμα αντικατοπτρίζεται και στη στάση που υιοθετεί ο συγγραφέας απέναντί τους. Άλλωστε, όπως επισημαίνει και ο ίδιος είναι τόσα πολλά τα κοινά στοιχεία, οι αλληλεπιδράσεις και τα βάσανα των δύο λαών, που οι όποιες διαφορές μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα.

Βιβλιογραφία

- Αλεξανδρόπουλος, Μ. (1982). *Οι Αρμένηδες. Ταξίδι στη χώρα τους και στην ιστορία τους*. Αθήνα: Κέδρος.
- Κεντρωτής, Γ. (1988). «Μήτσος Αλεξανδρόπουλος» στο *Η Μεταπολεμική Πεζογραφία* (τόμος Β'). Αθήνα: Σοκόλης.
- Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, Κ. (1980). «Εισαγωγή» στο *Σημειωτική και κοινωνία*. Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Σημειωτικής Εταιρίας. Θεσσαλονίκη. 22-23 Ιουνίου 1979 σσ. 9-16. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, Κ. (1982) «Οι σύγχρονες μέθοδοι ανάλυσης λογοτεχνικών κειμένων». *Φιλολόγος* 29.

- Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, Κ. (1983) «Τι είναι η σημειωτική;». *Διαβάζω* (αφιέρωμα στη Σημειολογία) 71.
- Μπόκλουντ-Λαγοπούλου, Κ. (1996) «Πολυπλοκότητα και μεταφορά: Ανάλυση του λόγου για το χώρο» στο *Η ζωή των σημείων*. (Επιμ.) Καψωμένος, Ε., Πασχαλίδης, Γρ. 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σημειωτικής (Ιωάννινα, 26-29 Οκτωβρίου 1989). Ελληνική Σημειωτική Εταιρία. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων-Δήμος Ιωαννιτών. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Vitti, M. (2003). *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*. (Α΄ έκδοση). Αθήνα: Οδυσσέας.
<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal>.